

Ewa Piotrowska

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

sekrnauk@up.krakow.pl

Widoczność bibliotek cypryjskich szkół wyższych w Internecie

Słowa kluczowe: Cypr, Republika Cypryjska, Turecka Republika Cypru Północnego, biblioteki akademickie, social media, biblioteki cyfrowe, repozytoria

Abstrakt: W artykule przedstawione zostały biblioteki cypryjskich uczelni publicznych i prywatnych, działające zarówno w Republice Cypryjskiej, jak i w Tureckiej Republice Północnego Cypru. Przeprowadzono analizę stron internetowych tych instytucji, ze szczególnym zwróceniem uwagi na oferowane e-usługi, obecność w social mediach oraz funkcjonowanie bibliotek cyfrowych i repozytoriów.

Keywords: Cyprus, Republic of Cyprus, Turkish Republic of Northern Cyprus, academic libraries, social media, digital libraries, repositories

Abstract: The article presents the libraries of Cypriot public and private universities operating both in the Republic of Cyprus and in the Turkish Republic of Northern Cyprus. An analysis of the websites of these institutions was carried out, with particular emphasis on offered e-services, presence in social media or the functioning of digital libraries and repositories.

Cypr, zwany wyspą Afrodyty, jest trzecią (po Sycylii i Sardynii) wyspą na Morzu Śródziemnym. Dzieli się na dwie części: Republikę Cypryjską oraz nieuznaną przez społeczność międzynarodową Turecką Republikę Cypru Północnego. W 2017 r. wyspę zamieszkiwało 1,2 mln mieszkańców, z czego ponad 850 tys. stanowili obywatele Republiki Cypryjskiej. Językami urzędowymi na Cyprze są grecki i turecki. Od 2004 r. Republika Cypryjska należy do Unii Europejskiej, a od 2008 – do strefy euro.

Wyspa posiada niezwykle bogatą historię. Na Cyprze panowali Fenicjanie, Mykeńczycy, Grecy, Persowie, Ptolemeusze, Rzymianie, Bizantyjczycy, Arabowie, Frankowie, Weneccjanie, Turcy i Brytyjczycy. Historia bibliotek na wyspie Afrodyty sięga czasów starożytnych. Pierwsze z nich powstawały przy świątyniach greckich. W czasach panowania rzymskiego dzięki darom lokalnych mieszkańców powstała najstarsza biblioteka publiczna w Soli (Soli), mieście założonym przez Greków w północnym Cyprze [4, s. 82]. W latach 1193–1571, kiedy na wyspie panowała francuska dynastia Lusignan, biblioteki znajdowały się na dworze królewskim oraz w kościołach i klasztorach. Lata 1571–1878 to czas, gdy Cyprzem władali Turcy. W 1829 r. sułtan Mahmud II ufundował bibliotekę w Nikozji [4, s. 373], zawierającą kolekcję około 1 800 książek, głównie religijnych, a wśród nich rękopisy Koranu, a także cenne zbiory w języku tureckim, arabskim i perskim. Napływ książek z Grecji

i Wielkiej Brytanii, a także powstanie nowych bibliotek rozpoczęło się po zajęciu Cypru przez Brytyjczyków w 1878 r. W roku 1887 rząd brytyjski ustanowił na Cyprze prawo o egzemplarzach obowiązkowych, które trafiały do lokalnego biura w Nikozji oraz do British Museum. Większość bibliotek cypryjskich powstała po utworzeniu w 1927 r. Biblioteki Publicznej Nikozji, która obecnie jako Cyprus Library pełni funkcję biblioteki narodowej. Dalszy rozwój bibliotek nastąpił po odzyskaniu przez Cypr niepodległości w 1960 r. W 1974 r. Turcy opanowali około 40% wyspy. W tym czasie wiele kolekcji i bibliotek uległo zniszczeniu.

Fotografia 1. Symbol podziału wyspy. Przejście graniczne w centrum podzielonej stolicy Cypru – Nikozji (w części północnej zwanej Lefkosia)

Źródło: fotografia własna.

Skomplikowana sytuacja polityczna i podział Cypru (zob. fot. 1) powoduje, że w stolicy kraju – Nikozji istnieją dwie biblioteki narodowe: Cyprus Library oraz Biblioteka Narodowa Północnego Cypru, a na wyspie funkcjonują dwa systemy szkolnictwa wyższego.

Cyprus Library¹ powstała w 1927 r. z inicjatywy brytyjskiego gubernatora jako Cyprus Public Library. W 1987 r. instytucja zmieniła nazwę na Cyprus Library i pełni rolę biblioteki narodowej. Zadaniem instytucji jest przechowywanie i udostępnianie publikacji powstałych na Cyprze i dotyczących Cypru, tworzenie Cypryjskiej Bibliografii Narodowej oraz prowadzenie prac nad stworzeniem wspólnego katalogu bibliotek cypryjskich. Pełni też funkcję biblioteki publicznej, podlega Ministerstwu Edukacji i Kultury. Większość kolekcji dostępna jest w otwartym dostępie. Są to głównie publikacje w języku greckim i angielskim,

¹ <http://www.cypruslibrary.gov.cy/>.

ale posiada też zbiory w języku tureckim, francuskim i niemieckim. Biblioteka Narodowa Północnego Cypru² powstała w 1958 r. i posiada obecnie około 230 tys. woluminów.

Najstarszymi bibliotekami szkół wyższych były: otwarta w 1935 r. biblioteka Pedagogical Academy w Morfu oraz działająca od 1975 r. biblioteka Eastern Mediterranean University w Famaguście (oba miasta znajdują się obecnie w Tureckiej Republice Cypru Północnego).

Na wyspie działa Uniwersytet Cypryjski, który jest publiczną uczelnią powstałą w Nikozji w 1989 r. (studenci zaczęli studia w 1992 r.). Biblioteka uniwersytecka rozpoczęła działalność w 1990 r. Posiada kolekcję ponad 300 tys. dokumentów. W 2018 r. planowana jest przeprowadzka biblioteki do nowego kampusu uniwersyteckiego, gdzie powstaje Learning Resource Center „Stelios Ioannou”, mogące w przyszłości pomieścić 1 mln woluminów i oferujące około 900 miejsc pracy dla użytkowników. Biblioteka Uniwersytetu Cypryjskiego jest partnerem projektów OpenAIRE i OpenAIREplus, a w bibliotece siedzibę ma National Office for Support for Open Access, będące punktem informacyjnym, pomagającym naukowcom w procesie deponowania artykułów i promocji osiągnięć naukowych. W bibliotece funkcjonuje też repozytorium instytucjonalne LEKYTHOS, którego celem jest ochrona i promowanie dziedzictwa kulturalnego i naukowego Cypru. Zawiera ono zdigitalizowane materiały z archeologii, architektury, polityki, literatury i historii biblioteki. W kolekcji znajduje się też około 800 manuskryptów i rzadkich książek. Biblioteka oferuje swoim czytelnikom usługę Ask a Librarian (formularz rezerwacji spotkania z bibliotekarzem znajduje się na stronie www biblioteki) oraz AskLive service (czat z bibliotekarzem). Instytucja jest aktywna w mediach społecznościowych – od 2012 r. na Twitterze zamieszcza informacje o najnowszych wydarzeniach w bibliotece, a stronę Facebooka obserwuje około 3,5 tys. osób. Ponadto prowadzi bloga Scripta w serwisie Blogger z tekstami w języku greckim i angielskim. Jest również obecna w serwisie Pinterest i Google+.

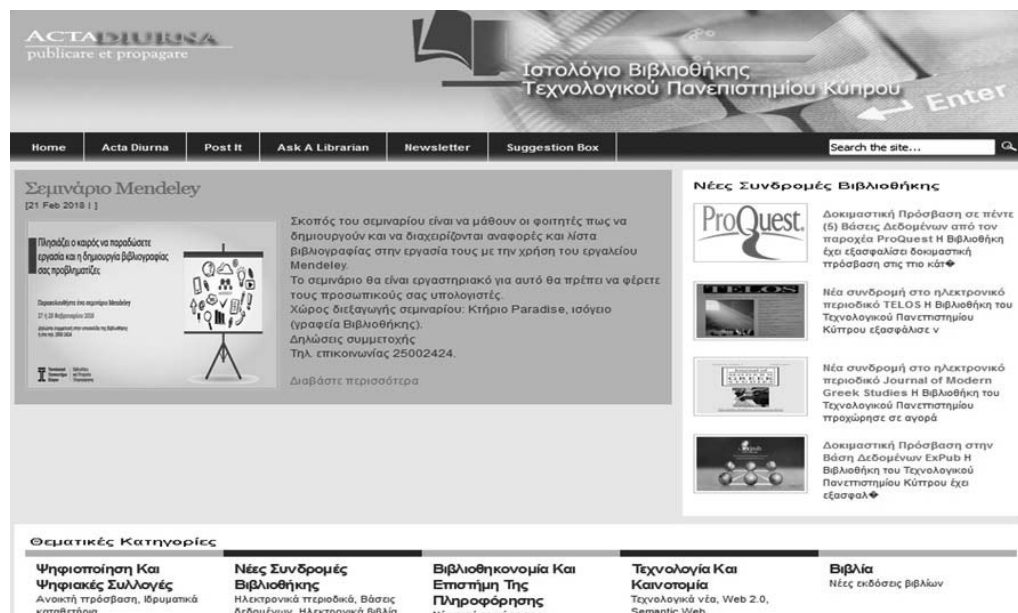
Biblioteka kolejnej publicznej uczelni – Open University of Cyprus³ – znajduje się w centrum Nikozji i rozpoczęła działalność w 2006 r. Jest członkiem Hellenic Academic Libraries Link (Heal-Link) i The Cyprus Academic Libraries Consortium. Nowoczesna placówka wspiera użytkowników poprzez narzędzia e-learningu oraz platformy komunikacyjne online. Jest przede wszystkim biblioteką elektroniczną, ale pełni też funkcję hybrydową, ponieważ posiada również materiały drukowane. Jej kolekcja składa się z 16,5 tys. woluminów oraz około 190 międzynarodowych baz danych. Szkolenia dla użytkowników odbywają się tylko przez platformy e-learningowe, poprzez web seminaria. Na stronie www biblioteki znajduje się usługa Ask a librarian oraz instytucjonalne repozytorium Kypseli, zawierające 2 tys. artykułów open access, dokumentów uniwersyteckich, dysertacji itp. Dokumenty gromadzone są w repozytorium od 2009 r., a składa się ono z trzech kolekcji: prace licencjackie, magisterskie i doktorskie obronione na uniwersytecie; publikacje naukowe pracowników uczelni oraz specjalne kolekcje cyfrowe, będące owocem współpracy uniwersytetu z różnymi organizacjami i instytucjami lub wynikami projektów i badań członków społeczności akademickiej. Biblioteki University of Cyprus i Open University of Cyprus posiadają wspólny katalog internetowy.

² <http://mikutup.mebnet.net/>.

³ <http://www.ouc.ac.cy/web/guest/libraryapky>.

Obok uniwersytetów na Cyprze działa również uczelnia techniczna – państwowa politechnika Cyprus University of Technology w Limassol, powstała w 2004 r., która jest jedną z najmłodszych uczelni cypryjskich. Pierwsi studenci rozpoczęli naukę w roku akademickim 2007/2008. Biblioteka uczelniana⁴ została otwarta w 2007 r. Na stronie www biblioteki funkcjonuje repozytorium instytucjonalne KTISIS, w którym pracownicy mogą deponować swoje dysertacje naukowe i kolekcje cyfrowe. Ponadto biblioteka oferuje serwis Ask your librarian, obsługiwany przez bibliotekarzy dziedzinowych. Instytucja jest aktywna w mediach społecznościowych: profil na Facebooku odwiedza prawie 2 tys. osób, a Instagram obserwuje ponad 250 użytkowników. Od 2009 r. biblioteka korzysta z Twittera, a także z Google+ i YouTube, prowadzi też własny blog biblioteczny (zob. rys. 1).

Rysunek 1. Blog biblioteczny w bibliotece Cyprus University of Technology w Limassol

Źródło: <https://library.cut.ac.cy>.

Biblioteki prywatnych uniwersytetów w Republice Cypryjskiej nie posiadają własnych stron internetowych. Informacje o ich działalności zamieszczane są tylko na stronach uczelnianych. Na przykład Frederick University⁵ jest prywatną uczelnią powstałą w 2007 r. z dwoma kampusami w Nikozji i Limassol, w których działają biblioteki. Bibliotekę posiada też European University Cyprus⁶, założony w 1961 r. jako Cyprus College. Z kolei biblioteka prywatnego Neapolis University, powstałego w 2010 r. w Pafos, nie posiada własnej strony internetowej, ale oferuje wiele

⁴ <http://library.cut.ac.cy/en/library>.
⁵ <http://www.frederick.ac.cy/library-services>.
⁶ <http://www.euc.ac.cy/en/about-us/library>.

usług dla użytkowników i tworzy instytucjonalne repozytorium HEPHAESTUS (rys. 2), gromadzące publikacje pracowników uczelni oraz dokumenty związane z regionem (zdigitalizowane czasopisma i artykuły prasowe).

Rysunek 2. Repozytorium HEPHAESTUS na Uniwersytecie Neapolis w Pafos

Źródło: <https://www.nup.ac.cy/hephaestus-research-repository/>.

Wyjątek wśród bibliotek uczelni prywatnych stanowi powstała w 1980 r. biblioteka University of Nicosia⁷, która posiada własną witrynę internetową i korzysta z social mediów: profil biblioteki na Facebooku obserwuje prawie 2,5 tys. osób, na Twitterze biblioteka zamieszcza informacje od 2012 r., ma też profil na Instagramie i na platformie mikroblogowej Tumblr.

Wyszukiwanie w bibliotekach cypryjskich ułatwia Cyprus Libraries Union Catalog, zawierający ponad 600 tys. rekordów bibliograficznych z 41 instytucji. Odrębnie funkcjonują jednak biblioteki akademickie Tureckiej Republiki Cypru Północnego. Eastern Mediterranean University w Famaguście powstał w 1979 r. jako Institute of Higher Technology, a w 1986 r. otrzymał obecną nazwę. Uczelnia jest największą szkołą wyższą w Północnym Cyprze i, podobnie jak inne uczelnie z tej części wyspy, posiada akredytację Rady Szkolnictwa Wyższego Turcji. Z kolei biblioteka uczelniana⁸ ze 150 tys. woluminami w języku tureckim i angielskim jest największą biblioteką akademicką w Północnym Cyprze. Instytucja oferuje wiele usług, dostęp do licznych baz danych i źródeł elektronicznych (rys. 3). Nie posiada repozytorium lub biblioteki cyfrowej, nie wykorzystuje też do kontaktu z użytkownikami mediów społecznościowych.

⁷ <http://www.library.unic.ac.cy/>.

⁸ <http://library.emu.edu.tr/>.

Rysunek 3. Strona www biblioteki Eastern Mediterranean University w Famagüście

Źródło: <https://www.emu.edu.tr/en/campus/library/1240>.

Biblioteki pozostałych państwowych uczelni nie posiadają własnych stron internetowych, a wszystkie informacje na temat ich działalności znajdują się tylko na stronach www uczelni, tj. np. biblioteka założonego w 1990 r. European University of Lefke⁹ czy biblioteka Middle East Technical University Northern Cyprus Campus¹⁰.

Z kilkunastu funkcjonujących w Północnym Cyprze prywatnych szkół wyższych tylko biblioteki dwóch z nich posiadają strony www: Near East University¹¹ w Nikozji (rys. 4) oraz Girne American University¹² w Kireonii. Podobnie jak biblioteki większości północnocypryjskich uczelni prywatnych, nie korzystają z mediów społecznościowych i nie tworzą repozytoriów. Pozostałe uczelnie prywatne informacje o swoich księgozbiorach zamieszczają na uczelnianej stronie internetowej, np. powstały w 2013 r. University of Kyrenia¹³, działający od 2015 r. również w Kireonii Final International University¹⁴ oraz Cyprus International University¹⁵, istniejący w Nikozji od 1997 r.

⁹ <http://www.eul.edu.tr/en/life-in-eul/services/library/>.

¹⁰ <http://ncc.metu.edu.tr/library/about>.

¹¹ <http://library.neu.edu.tr/cgi-bin/koha/opac-main.pl>.

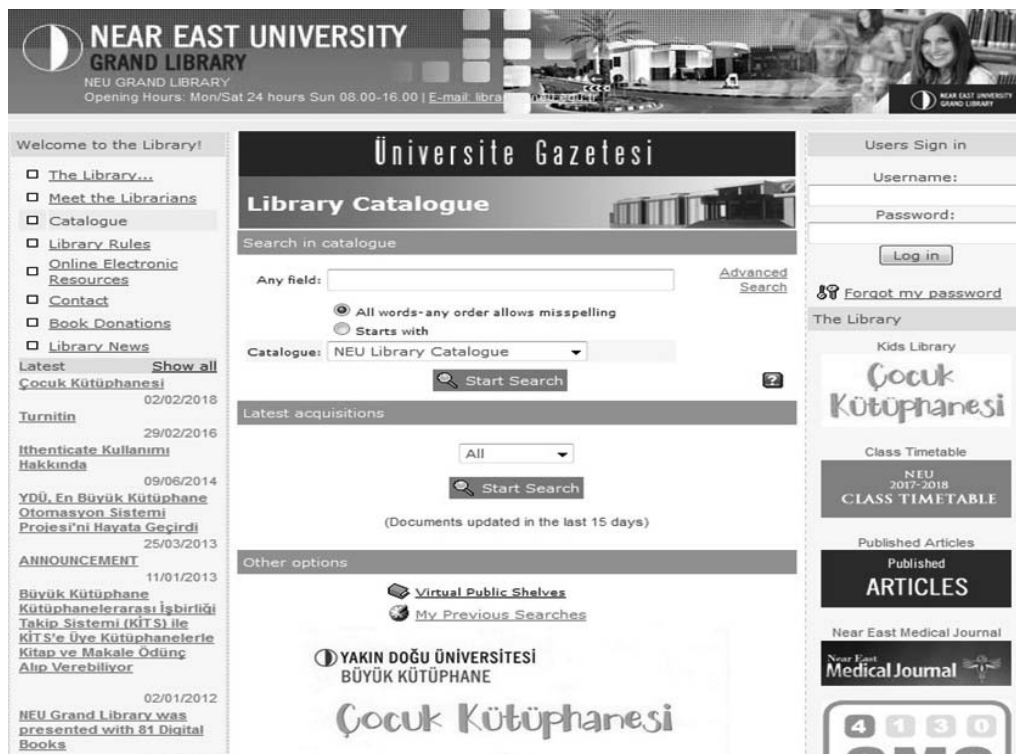
¹² <http://library.gau.edu.tr/iletisim.html>.

¹³ <http://aday.kyrenia.edu.tr/index.php/en/campus-life/library/>.

¹⁴ <https://www.final.edu.tr/m-15-kampus-ve-servisler/a-115-kutuphane>.

¹⁵ <http://www.ciu.edu.tr/en/academic/library>.

Rysunek 4. Strona www biblioteki Near East University w Nikozji

Źródło: <https://neu.edu.tr/kampuste-yasam/buyuk-kutuphane/>.

Mimo mniejszej liczby mieszkańców więcej szkół wyższych działa w północnej części wyspy. Przeważają tam uczelnie prywatne. Wiele bibliotek akademickich, zarówno w Republice Cypryjskiej, jak i w Tureckiej Republice Północnego Cypru powstało w ostatnich latach. Biblioteki większości uczelni nie posiadają własnej strony www, a informacje o źródłach bibliotecznych znajdują się tylko na stronie uczelnianej. Biblioteki prawie wszystkich niepublicznych uniwersytetów posiadają niewielkie księgozbiory.

Repozytoria instytucjonalne prowadzą tylko trzy biblioteki państwowych uczelni i jedna uczelni niepublicznej w Republice Cypryjskiej. Nie funkcjonują biblioteki cyfrowe, w których digitalizowane byłyby zbiory bibliotek. Cenne księgozbiory i unikalne dokumenty z życia Cypru znajdują się w cyfrowych kolekcjach tworzonych nie przez biblioteki, ale inne instytucje, np. Sylvia Ioannou Foundation. W księgozbiorze tej fundacji znajdują się manuskrypty i rzadkie książki na temat Cypru, a niektóre z publikacji dostępne są w Digital Library¹⁶. Wyjątek wśród bibliotek akademickich stanowi Biblioteka Uniwersytetu Cypryjskiego, posiadająca repozytorium instytucjonalne LEKYTHOS z kolekcją unikalnych dokumentów na temat historii Cypru.

¹⁶ <https://www.sylviaioannoufoundation.org/en/digital-library.html>.

Nieliczne biblioteki korzystają z mediów społecznościowych, a najpopularniejszymi wśród nich są: Facebook, Twitter, Instagram oraz blogi biblioteczne. Cypryjskie biblioteki szkół wyższych nie wykorzystują potencjału tych mediów w kontaktach z czytelnikami. W lutym 2018 r. najpopularniejszym medium społecznościowym na Cyprze był Facebook – korzystało z niego 93,88% wszystkich osób używających social media. Inne media cieszyły się mniejszym zainteresowaniem: Pinterest – 3,24%, Twitter – 1,17%, YouTube – 0,93%, Instagram – 0,24%, Tumblr – 0,14%, pozostałe media – 0,39% wszystkich korzystających¹⁷. W lutym 2018 r. na Cyprze zanotowano ponad 553 000 użytkowników Facebooka, co stanowi ponad 50% populacji [1]. 31% osób korzystających z Facebooka miało od 18–24 lat, a wśród nich znajdują się też potencjalni użytkownicy bibliotek akademickich.

Bibliografia

1. *EworksWSI Cyprus Digital Marketing Blog* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <http://www.eworkswsi.com.cy/eworkswsi-cyprus-internet-marketing-blog/facebook-statistics-for-cyprus>. Stan z dnia 18.11.2018.
2. HARVEY John F. Cypriot Libraries. *International Library Review*. 1982, vol. 14, s. 107–134. ISSN 0020-7837.
3. HARVEY John F. Cyprus. In *Encyclopedia of Library History*. New York, London: Garland Publishing, 1994, s. 173–174. ISBN 0-8240-5787-2.
4. MISZTAŁ Mariusz. *Historia Cypru*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, 2013. ISBN 978-83-7271-749-8.
5. STEPHANOU Costas D. Cyprus. In WEDGEWORTH Robert (red.). *World Encyclopedia of Library and Information Services*. Chicago: American Library Association, 1993, s. 242–244. ISBN 0-8389-0609-5.

¹⁷ <http://gs.statcounter.com/social-media-stats/all/cyprus/#monthly-201802-201802-bar>.